

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

РЕЦЕНЗИЯ

за придобиване на образователна и научна степен “доктор”
по професионално направление 3.8. Икономика,
докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на
стопанската дейност (счетоводство)”
по обявена процедура от СА „Д. А. Ценов“ - Свищов

Настоящата рецензия е изготвена съгласно примерната структура за формата и съдържанието на рецензия, написана от член на научно жури, за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по обявена процедура от СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Рецензент: *проф. д-р Атанас Блажев Атанасов* с научна специалност “Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”, член на катедра “Счетоводна отчетност” в СА “Д. А. Ценов” – Свищов и член на научно жури, съгласно Заповед № 62/29.01.2026 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, в съответствие с разпоредбата на чл. 70 от Правилника за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, решение на Факултетния съвет на факултет „Стопанска отчетност“ (Протокол № 17/28.01.2026 г.) и решение от заседание на Научното жури от 05.02.2026 г. (Протокол № 1/05.02.2026 г.).

Автор на дисертационния труд: *Миглена Трифонова Маринова*, редовен докторант към катедра „Счетоводна отчетност“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, докт. № d010123290.

Тема на дисертационния труд: *„Счетоводно-информационно осигуряване за ефективно управление на предприятията от добивната промишленост“*

Научен ръководител: *доц. д-р Галя Стоянова Иванова-Кузманова*

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Целта на дисертационния труд е да се предложи интегриран подход за екологично счетоводно-информационно осигуряване на стратегическото управление и устойчивостта в предприятията от добивната промишленост.

Обект на изследване в дисертационния труд е счетоводната система на предприятията от Сектор „В“ Добивна промишленост, 08 Добив на неметални материали и суровини, 08.1 Добив на скални материали, пясък и глина, 08.11 Добив на строителни и декоративни скални материали, варовик, суров гипс, креда, доломит и шисти, и 08.12 Добив на трошен камък, чакъл и пясък, добив на глина и каолин (по КИД-2025 в Р България).

Предмет на научното изследване е методологията и организацията на счетоводното отчитане на специфични активи, разходи и екологични задължения, с цел усъвършенстване на информационното осигуряване за вземане на решения в сектора.

Основната *теза* на изследването е, че чрез усъвършенстване и интегриране на специфични счетоводни подходи и методи (по-специално в областта на отчитането на екологичните разходи и калкулиране по дейности) може да се осигури детайлизирана и стратегически полезна счетоводно-информационна база за ефективно управление, вземане на инвестиционни решения и постигане на устойчивост в предприятията от добивната промишленост.

Обемът на разработката е 215 страници и се състои от: заглавна страница; съдържание (3 стр.); списък на фигурите и таблиците (2 стр.); списък на използваните съкращения и абревиатури (2 стр.); увод (3 стр.); изложение (три глави), (181 стр.); заключение (2 стр.); списък с използваната литература (библиография) (вкл. 127 бр. източници на кирилица и на латиница), (10 стр.). Към дисертационния труд са включени 6 бр. приложения (11 стр.).

В увода са открити актуалността, целта, задачите, обекта и предмета на изследването, и е формулирана изследователската теза. Посочени са методологията на изследването, обхвата на емпиричните проучвания и съществуващите ограничения в хода на дейността.

В първа глава се характеризират текущото състояние и тенденции в счетоводството на предприятията от добивната промишленост. В тази връзка се изследват особеностите на имуществото и дейността на предприятията от добивната промишленост като обект на счетоводството. Анализират се спецификите на счетоводната система в предприятията от добивната промишленост. Акцентира се върху възможностите за

интегриране на счетоводството в стратегическия подход на предприятията от добивната промишленост към устойчивостта.

Във втора глава се очертават възможности за усъвършенстване счетоводното отчитане на специфични за добивната промишленост стопански операции и процеси. Проучват се счетоводни аспекти на осигуряването на площи за добив в предприятията за добив на скални материали, пясък и глина. Изследва се концесионния модел при добива на скални материали, пясък и глина, и неговите счетоводни измерения. Обосновават се икономически и счетоводни измерения на рекултивацията като етап от жизнения цикъл на добивния актив.

В трета глава се изследват екологичните аспекти при добива на подземни богатства в контекста на счетоводното отчитане и корпоративната отговорност. В тази част от дисертацията фокусът е върху счетоводно-информационното и данъчното третиране на отпадъците от добивната промишленост, както и върху съвременния счетоводен подход при отчитането на разходите за опазване и възстановяване на околната среда, вкл. провизирането. Анализират се възможности за трансформацията към устойчивост и екологична отчетност. Очертават се подходи за интегриране на счетоводна информация, свързана с екологията в бюджетния процес.

В заключението се обобщават постигнатите резултати от изследователската работа.

В изложението са оформени 4 бр. фигури и 16 бр. таблици.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд:

Предложеният дисертационен труд се характеризира с ясно очертани обект, предмет, цел, задачи и със сполучливо формулирана, и аргументирано защитена изследователска теза. Това дава основание той да се определи не само като едно завършено актуално изследване, но и като своевременен и необходим опит да се отговори адекватно на настоящите теоретико-приложни потребности по отношение на счетоводно-информационно осигуряване за ефективно управление на предприятията от добивната промишленост.

Методологията на изследването е коректно приложена, като се открояват проблеми и се предлагат начини за тяхното решаване, правят се съответни анализи, обобщения, изводи и препоръки. В изложението недвусмислено са очертани авторовите идеи и становища.

При реализиране на изследването обосновано се ползва адекватен научен инструментариум, както и сполучливо оформен илюстративен материал под формата на фигури и таблици.

В структурно, техническо и стилово отношение работата е на много добро ниво. Отделните части на дисертационния труд са логически обвързани и като цяло обемът му е оптимален. Това дава възможност да се обоснове (аргументира) и защити изследователската теза в теоретичен и практико-приложен аспект.

Литературните източници и действащите нормативни документи в хода на изследването са използвани добросъвестно. Този факт се потвърждава и от приложената към автореферата декларация на автора за оригиналност на дисертационния труд.

От включените към документацията по процедурата собственооръчно подписани от докторанта списъци на публикацииите по темата на дисертационния труд (6 бр.) и на участия в научни форуми (8 бр.) става ясно, че основните аспекти от съдържанието на изследваната проблематика са направени достояние на специализираната аудитория.

Авторефератът е в обем 39 стр. Той отразява обективно, ясно, точно и пълно съдържанието на дисертационния труд и представя вярно неговите положителни качества. Конфигурацията на изложението му съответства на логическата ос на изследването.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд:

В дисертационния труд се открояват следните **научни и научно-приложни приноси**:

- Следствие задълбочено проучване на специализираната литература и действащата нормативна уредба е обоснована ролята на счетоводството в добивната промишленост като основна информационна база и фактор за стратегическо управление с присъщите за счетоводната система характеристики и особености.

- В резултат на емпирични изследвания е аргументирано авторово становище, че интегрирането на екологичните и социалните разходи, както и на нефинансовите показатели, е необходима предпоставка за повишаване на прозрачността и за адаптацията на добивните предприятия към новите регулаторни изисквания за устойчива отчетност. Систематизиран е счетоводен подход за отчитане на придобиването и ползването на площи за добив в предприятията за добив на скални материали, пясък и глина.

- Аргументирано е капитализирането на разходите за придобиване на добивни площи като дълготрайни активи и прилагането на метода на производствената единица или функционалния метод на амортизация, обвързан с изчерпването на геоложките запаси. Анализирани са срочното ползване на терени чрез ограничени вещни и договорни права като икономически адекватен механизъм за осигуряване на контрол върху основен производствен ресурс, съпътстван от поемане на дългосрочни екологични задължения. С цел осигуряване на по-надеждно калкулиране, ефективен вътрешен контрол и по-пълно представяне на икономическите измерения на добивната дейност е предложен модел за интегриране на екологичните разходи и рекултивационните задължения в себестойността на добива.

- Въз основа на Gap-анализ, авторово бенчмаркинг изследване на добри практики и приложно проучване в български предприятия за добив на скални материали, пясък и глина е обоснована необходимостта от усъвършенстване на счетоводните им системи. Доказано е, че интегрирането на разходите за опазване на околната среда във финансовата отчетност изисква прецизно разграничаване и отчитане на екологичните CAPEX и OPEX разходи, както и системно формиране на провизии за рекултивация и демонтаж.

- На база практическо проучване са идентифицирани пропуски, свързани с хомогенното провизиране и недостатъчната аналитичност при текущите екологични разходи, което налага технологична интеграция на нефинансовите данни със счетоводните системи. Формулирани са предложения за включване на екологичните показатели в бюджетния процес чрез ползване на ЕСА при OPEX и коригирана NPV при CAPEX, с цел оптимизиране управлението на риска, инвестиционните решения и финансовата обезпеченост на бъдещите екологични ангажименти.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд:

По отношение на разработката могат да се посочат следните *бележки и препоръки*, които не омаловажават безспорно положителните й качества:

- Независимо от изразения стремеж на автора в отделни части от изложението все още се констатира превес на декларативния над изследователския характер;

● Позволявам си добронамерено да препоръчам на докторанта да продължи и да разшири своите изследвания по тази интересна и дискуссионна материя.

По дисертационния труд бих отправил следния *въпрос*:

● В какви основни насоки докторантът вижда в краткосрочен план възможности за оптимизиране на счетоводната информация като фактор за ефективно управление на предприятията от добивната промишленост?

V. Обобщено заключение и становище:

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд *„Счетоводно-информационно осигуряване за ефективно управление на предприятията от добивната промишленост“* съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и релевантния Правилник на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Дисертационният труд показва, че докторант *Миглена Трифонова Маринова* притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по докторска програма *„Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)“*, като демонстрира способности и възможности за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Всичко това ми дава основание да изразя *положителното си становище* и да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува за *придобиване* на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма *„Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)“* от *Миглена Трифонова Маринова*.

09.03.2026 г.

Рецензент:..

(проф. д-р Ат. Атанасов)